

Anulu III.

Nro 13.

Fóia bsericésca.

Organu

pentru cultura religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

10 Julia 1885.

Cuprinsulu:

Asociabilitatea omului. — Studiulu clasiciloru pagâni in scólele crestine. —
Rítulu amestecării vinului cu apa in s. liturgia. — Primatulu S. Petru celebratu
de catra bseric'a orientala. — Sacramentulu s. botezu in specie.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiuulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1885.

Tipograff'a Semtuariului gr.-cat. in Blasiu.

Asociabilitatea omului.

Cumu-cà omulu este asociabilu, este destinat pentru a trăi în *societate* și nu izolatu, se vede cu deosebire deîn ace'a impregiurare, că elu e prevediutu cu atari însușiri și facultăți, cari deca nu le-ar' folosi și nu le-ar' esercită în sinulu societatei, aru deveni pentru elu cu totul ilusorie, superflue și nefolosibile. Atari suntu însușirile, cu ajutoriulu caror'a ne exprimămu diversele sentiemente și afecțiuni interne; omulu are facultatea de a întielege, invetiá, studiá, a se perfecționá, are ratiune, cu ajutoriulu careia destinge între bine și reu, combina și trage conclusiuni, are sentiulu frumosului, sublimului, idealului, promovéza artele și scientiele: tote acestea omulu *numai în stare sociale* le pote esercită, și nece decumu în o stare, ce ar' cadé afara de sfer'a societatei omenesci, în o stare absolutu izolata.

Asociabilitatea omului resulta și deîn aplicările-i innascute, pentru-cà abia se pote intipui omu, care se nu se sentiesca mai usioratu prein enararea necesuriloru sale amiciloru și cunoscutiloru sei; nu este omu, care se nu doréscă a-si comunicá dorerile, bucuriele, norocirea seau nenorocirea sa cu altii. Fia-care omu doresce, că se se bucure de ore-care reputatiune inaintea altor'a, ma spre ajungerea acestui scopu de multe-ori se resolve spre esecutarea și implinirea celoru mai grele și mai periculoase lucruri și întreprinderi. În fia-care omu se nasce sentiulu caritatei și alu compatimirei atunci, cându vede pre altulu coplesitu de miseria și calamități și se și nesuesce spre a-i tende mâna de ajutoriu pre câtu-i permitu impregiurarile materiali și culturali. Aceste relatiuni omenesci inse aru fi absolutu absurde, deca omenii nu aru trăi în societate, pentru-cà a avé aplicări naturali cá cele enumerate și a voi ale nemici seau a nu le pune în pracse, însémna a te revoltá în contra ta însuti și a-ti ucide natur'a, care te-a prevediutu cu diverse aplicări și facultăți spre usulu societatei omenesci; și apoi nu este acést'a absurditate? Cumu-cà omulu dela natura este facutu spre societate se vede și deîn impregiurarea, că ne-avendu lipsa de societate omenii nu s'aru fi constituitu și asociatu unii cu altii, și nu aru fi luatú tote midiulocele necesarie și eficace spre desvoltarea, înflorirea și perfecționarea ei, inse ei au facut'o acést'a nu cá unu lucru abstractu, teoreticu și ideale, ci cá lucru realu și practicú spre benele și inaintarea loru reciproca.

În starea sa naturale omulu si- aróga dreptu asupr'a toturorú lucruriloru, despre cari cugeta, că-i voru fi necesarie la sustienerea sa și aপরera esistentiei sale, de aici inse nu ar' urmá altu-ceva decâtu una turburare și disordine grozava! Căci neavendu celu atacatu nece una autoritate seau superioritate, la care se-si caute dreptulu, ar' trebui naturalminte cá și elu nu numai se se apere ci se ié și ofensiv'a, căci altcumu ar' deveni invinsu seau pote

chiaru ucisu de catra inamiculu seu. Ce ar' urmă de aici inse presupunendu, că fia-care omu ar' lucrá astufeliu? unu resbelu generalu și continuu, unu masacru oribile! Si ore mai bene ar' fi deca omulu si-ar' preface tota vietí'a intr'o continua revolta traindu afara de societate? seau in societate, care-i dá linistea corporale și spirituale și care represinta ins'asi ordinea? De securu, că fia-care omu, care pune ceva pretiu pre fiintí'a omenésca, va fi pre lenga cea dein urma, adeca va admite și *trebuie* se admita imperios'a necesitate a esistentiei societatei, despre ce meditandu mai cu aprofundime aflámu, că ace'a in ultim'a analise ne conduce la admiterea esistentiei *unei autorități mai pre susu de tote*, in care se frangu și sdrobescu tote bombardarile anteluptatoriloru liberalismului modernu! Nefiindu societate, nemene nu ar' fi in stare se guste *in adeveru* cea ce ar' fi spre promovarea perfectibilitatei sale corporali și spirituali; de-orece inse o atare relatiune este opusa interesului moralu alu omenimei, ratiunea pretinde, că *formarea societatei* se puna capetu acelei stări deplorabile. (Toma Hobbes).

Societatea este de lipsa omului in tote patru epocele vietiei sale: in epoc'a prunciei, juneticii, barbatiei și betrânetiei. Cumu si-ar' poté omulu sustiené vietí'a in etatea sa debile de pruncu, deca nu ar' stá sub scutul și ingrigirea cea frageda a parentiloru sei? Fara de parenti ori locutięnutorii acestor'a, omului nu i-ar' fi possibile procurarea vestimenteloru necesarie spre acoperirea corpului, ei de sené lasatu și parasitu ar' fi espusu influintieloru esterne stricatiose ale naturei, ar' perí de fome ori ar' cadé p'fed'a animaleloru selbatece și fara de vin'a seau cooperarea sa si-ar' perde esistentí'a, care pote abia o vediu.

Neinstruita prein consiliulu și conducerea parentiloru, rudeniiloru, invetiatoriloru și altoru amici și consoci ai sei nece in epoc'a juneticii nu se va alege altuceva dein omu, decâtu o fientia, aproape selbateca și demna de tota compatimirea! o fientia ce nu-si cunosce diversele facultáti — pote chiar' eminente — spirituali și corporali.

Dein teneru omulu devine barbatu, se casatoresce, are prunci; educațiunea acestor'a inse pretinde neaperatu colucrarea tatalui și a mamei, apoi deca e asiá, cumu s'ar' poté altcumu numí acést'a cooperare, colucrare și ingrigire a parentiloru facia de fiif loru, decâtu societate? Dar' se punemu casulu, că nu se casatoresce omulu și prein urmare elu nu traiesce in relatiuni sociali; cu tote aceste totusi și in casulu acést'a este obligatu de a-si alege ore care cariera, că prein acést'a se promoveze celu pucinu binele moralu alu omenimei și a lunei; acést'a éra nu o pote face și ajunge mai bene și mai usioru decâtu in societate fiindu membru alu acesteia. In urma in epoc'a betrânetiei sale omulu éra devine a dou'a-ora pruncu asiá dicundu: in acést'a epoca corpulu lui este nepotentiosu, morbosu, bolnavitosu, debile, este avisatu la spriginulu și ajutoriulu altor'a, și deca nu ar' fi protegiatu de societate ar' perí in modulu celu mai demnu de compatimitu!

Luandu-le tote aceste in meritoria consideratiune, nu potemu a nu trage

concluziunea, că starea omului în lumea acéşt'a pretinde imperiosu, că elu se traesca în societate și nu isolatu. Se vedemu acumu câteva contr'a-argumente.

Societatea stă în opozițiune cu dreptulu naturale, pentru-că acestu dreptu dă fia-carui'a libertate deplină, precându societatea restringe libertatea; prein urmare nu este adevărata afirmatiunea, că omulu este nascutu pentru societate.

Precātu de usioru se afirma acéşt'a, pre atâtu de greu se pote demustră. Se probeze ori sf cine a demustră relatiunea opusa între societate și dreptulu naturale și va vedé, că obstacalii, ce i-va intempiná aci, suntu aproape neîn-laturabili. Căci în adevéru e forte greu a admite, că toti omenii, căti au intratu în societate (adeca întrega omenimea) au fostu siliti spre acéşt'a, desf mai înainte eráu convinși, că acestu pasiu alu loru stă în opozițiune cu dreptulu naturale; și cumcă întréga omenimea forméza o societate mare — chiar' și ace'a parte a omenimei, care dorere! se afla înca totu în deplorabil'a stare primitivă, precumu suntu unele popore indigene americane, cari seau de locu seau forte întunecată idea au despre fiint'i'ă loru omenésca, despre demnitatea și chiamarea omului — acéşt'a nu o néga nemene. Prein urmare nu se pote admite, că vedindu validitatea dreptului naturale, omenimea ar' fi preferitu a abdice de acéşt'a pentru că se formeze societatea. De aici se vede, că tocma pentru ace'a intrara omenii în relatiuni mai întinde unii cu altii, tocma pentru ace'a formara societatea, că cu atâtu mai securi se fia despre sus-tinerea și aperia dreptului naturale; pentru-că esperienti'a aréta pană la evidentiă, că dorintiele, poftele și ambițiunea omenesca aru strică forte multu validității dreptului naturale și publicu, deca acele pasiuni și scaderi omenesce nu aru fi înfrénate prein legile și regulele societatei.

O alta obiecțiune este, că diferenti'a de stări, ranguri și positiuni sociali nu este altu-ceva decâtu numai productulu institutiunei sociali; acéşt'a înse stă în cóntrastu cu dreptulu naturale, și apoi de aici urméza, că totu în cóntrastu e societatea însasi cu dreptulu naturale. Nenoroceirea înse și aici nu este tocma asia de mare, deorece inegalitatea diverselor stări și ranguri sociali provine și a provenitu dein liber'a voia a omeniloru.

Ivindu-se adeca necesitatea, că unii deintre omeni trebuie guvernati, condusi, spre acéşt'a o parte a acelor'a (omeniloru) au abdisu de ore-care parte a libertatei loru proprie, pentru că prein acéşt'a cu atâtu mai vèrtosu se-si asecure cealalta parte adeca restulu aceleiasi libertăți. Desf omenii amesuratu dreptului naturale suntu între sine egali, înse de aici înca nu urméza, că deosebirea stărilor și rangurilor sociali se stè în opozițiune cu dreptulu naturale. Amesuratu dreptului acestuia omenii numai intru atât'a suntu între sine egali, încātu toti suntu de un'a și ace'a-si origine comună și toti suntu destinati spre unulu și acel'asi scopu. Toti suntu prevediuti cu ratiune și voia liberă, toti au unulu și acel'asi creatoriu și toti dorescu se ajunga la fericire cătu se pote de perfectă. În casurile acestea întrega omenimea este egală. Ci de aici înca nu urméza, că în alta privintiă omeniloru se nu le

fia iertatu a fi inegalî între sine, seau se nu depînda unii de alții. Chiaru în urm'a relațiunei nascerei, pruncii trebuie se depînda dela parîntii lor, deca preîn acést'a se tîntesce la ajungerea scopului prunciloru. Apoi nece facultatile naturali înca nu suntu într'o forma împartite între omeni: unulu este mai ingeniosu sî mai istetiu cá celualaltu; preîn urmăre cei mai debili sî mai pucinu talentati totudeun'a suntu avisati la consiliulu, spriginulu sî ajutoriulu altor'a; dar' apoi acést'a nu e altuceva decátu relațiune de dependentia între sine.

Se mai obiectiunéza înca, cá în societate multi suntu *tirani sî despoti*, cari dein interese private sî egoistice apésa sî subjuga pre confratii lor; cá unii suntu preste mesura avuti, dein contra alții jacu în miseria, preîn urmăre societatea este injusta.

Tote aceste defecte suntu admisibile, ele inse nu provinu dein natur'a societatei în sine considerata, ci dein partea unoru omeni, cari abuseza de institutiunile societatei. Ar' fi necorectu, cá abusurile sî injuriile, ce se afla în sinulu societatei, se se atribue acesteia cá unei institutiuni, ce are menirea de a ferici omenimea sî care are unu scopu bunu morale, sî nu reutatei sî desfrênarei omeniloru, cari dein caus'a imensului lor egoismu, nesaturaveru, cautá anume a subminá societatea! Deca dara tiranii sî despotii apésa pre alții, de aci numai atát'a urméza, cá ei comitu abusuri în societate, nu inse, cá societatea cá atare ar' fi irationale. Se privimu numai la originea societatei, sî îndata ne vomu convinge despre caus'a înfiintárei acelei'a; ace'a a fostu caus'a, cá membrii ei (societatei) s'au unitu între sine, cá se fía guvernati sî condusi în ordine, preîn lege sî nu preîn arbitriulu câtoru-va inși mai tari, mai puternici sî mai avuti. Numai deca societatea ar' conduce *neconditiunatu* totu-de-a-un'a la despotismu, numai atunci amu fi îndreptatiti a trage conclusiunea, cá ace'a este în contradicere cu ratiunea omenésca. Apoi ore în starea primitiva naturale, care nu recunoscce societate, celui mai tare nu i-ar' veni voia cá se tiranizeze pre celu mai debile ori sî unde l'ar' intalni sî se sî-lu faca instrumentu orbu arbitriului seu? Acést'a este forte probabile. Sî deca da, atunci óre convenabile ar' fi ratiunei omenesci, cá celu vexatu sî torturatu se suferé pre nedreptulu, fora de a fi îndreptatitu a apelá sî elu la unu foru ore-care alu justitiei? De securu cá ratiunea omenésca va respunde la atare întrebare: *nu!* Asiá dara societatea este forte de lipsa omenimei, cá în ea totu asupritulu se-si potá cautá dreptulu. Cá unii suntu avuti alții seraci, acést'a înca nu e de a se imputá societatei, de ora-ce aceste referintie în forte multe cásuri depîndu dela activitatea, diligenti'a, capacitatea sî viet'i'a îndelungata a respectiviloru; sî intorsu, dela lenevia, neglentiá nenorocire etc.

O alta obiectiune mai departe suna: starea sanitara a omului în societate devine forte adese-ori atacata ma chiar' sdruncinata; omulu deca traiesce retrasu dein sinulu societatei are vietia mai lunga, este mai tare sî mai sanetosu; dein contra în viet'i'a sociale preîn contactulu omeniloru unii cu alții de multe-ori se nascu morburi grele sî periculoase, caror'a este espusa nu

numai sanatatea, ci chiaru viéti'a omului. De aici este, că omenii selbateci, cari vietuiescu liberi prein paduri se bucura de o sanatate continua, pentru-că nu se departa de natura, ci mai multu se conforméza legiloru acesteia, prein urmare societatea si dein acestu punctu de vedere inca se opune fericirei omenesci.

Deca starea sanitara a omului suferé câte odata schimbare in societate, nece acestu defectu nu se pote atribuí societatei, ci eroriloru, abusuriloru si defectelorú omenesci; pentrucă promovarea benelui si a fericirei toturoru membriloru este scopulu societatei si nimica altuceva, inse aplicarile rele si nedumeririle omeniloru abatu pre membrii societatei dela scopulu comunu, si-si vedu numai de interesele lorú proprie, comitiendu chiaru si ce nu este iertatu pentru indestulirea poftelorú si dorintieloru sensuali; de aici se nascu caracterele molesite, facultatile tēmpite, totu soiulu de morburú si plāgi, ce vinu preste capetele omeniloru. Deca pentru tote acestea societatea ar' trebú se se traga la raspundere, ea cá atare ar' trebú in prim'a linia se fia bombardata, atuncia numai nebunia aru fi facutu omenii intrandu in societate; inse esperienti'a ne aréta contrariulu: omenii dela inceputu ei *instási* au intratu in societate.

Desi se admite, că omenii, cari traescu mai retrasi prein munti si paduri suntu pote mai sanetosi si mai vigorosi in privinti'a corporale, dar' apoi de alta parte éra nu se pote nece ace'a negá, că atari omeni cu atātu mai tare suntu morbosi si defectuosi in privinti'a spirituale, căce nu-si potú cultivá facultatile spirituale si morali, si se intempla de nece că au idea pura si chiara despre Ddieu, despre adevéru si mentiuna, ma sufletulu lorú nece chiar' cu dorulu fericirei adevérate nu pote fi adaptatu! Apoi stá ore omulu asiá aproape de scopulu seu? Nu!

Rousseau inca obiectioneaza, că omulu e facutu de creatoriulu seu cá o fiintia blanda si binevoitoria, ér' nu selbateca si rapace; inse omulu prein societate se corumpe si devine capace de cele mai infioratorie abusuri si escese. Prein urmare omulu dupa Rousseau nu este destinatu pentru societate, ci mai bine i-ar' merge omului, deca si-ar' percurge viéti'a in stare selbateca convietuindu cu animalele selbatece prein paduri si pescere, unde este scutitu de ori-ce escesu si pecatu.

Prelenga cele de mai susu se mai pote aduce in contr'a acestei teorie necapatuite si ace'a, că Rousseau degradeza de totu maiestatea omenéscá punendu fiinti'a rationale in sřrulu fiintieloru iratiunale. Si apoi deca omulu ar' tñti spre teori'a lui Rousseau, neconditiunatu ar' urmá o revolta generale, in care omenii s'aru ucide si sfasiá reciprocú unii pre alții neesistandu in casulu acest'a nece unu forú seu autoritate pentru cercarea dreptului. Acést'a inse neci la unu casu nu se pote admite cá destinatiune si scopu alu omului, căce atunci ce pretiu ar' avé eserciarea virtutei si implenirea obligamentelorú morali!

Cea mai perfecta si mai desvoltata forma a societatei omenesci este *statulu*.

S. P. Radu.

Studiulu clasiciloru pagâni in scóelele crestine.

(Continuare din Nr. 12 si fine.)

Astu-feliu rationéza profundu eugetatoriulu Parinte si cu elu celi mai insemnati barbati eruditi din tote tîmpurile. Voiu amentí numai pre Fenelon si Bossuet, — talente rari, crescutorii si instructorii fíloru lui Ludovicu XIV. Acestia ni-au aretatu si metodulu in propunerea clasiciloru pagâni, cá instructiunea se conduca la scopu. Pap'a Inocentiu XI. revediu planulu de invetiamentu proiectatu de Bossuet pentru „*Dauphinulu*“ si l'a aprobatu laudandu metodulu si gratulandu auctorioriului. Éta cum si desvolta metodulu acestu ilustru crescutoriu: „In cetirea acestoru scrietori (clasicii pagâni) nice una data nu ne-amu abatutu dela scopulu nostru principahu, care a fostu, cá tote studiele se i- le facemu favorabile, cá se-si castige de una data pietate, cunoscerca moravuriloru si vederi politice. Prin detestabilele misterie pagâne si fabulele despre dieii loru i aretámu intunecimea crasa, in carea remaseru cufundati omenii condusi numai de lumin'a mintiei. Elu („*Dauphin*“-ulu) erá instruat, cá popórele cele mai culte si mai talentate in tote relatiunile vietiei sociali, cum au fostu Egiptenii, Grecii si Romanii, au fostu in asiá adâncá ignorantia in ce privesce lucrurile divine, in câtu adoráu cele mai nenaturali lucruri din natura si, cá din acestu abisu n'au potutu esí, pâna nu i-a condusu Is. Christosu. Din acestu punctu de vedere considerandu lucrurile lui singuru (*Dauphinulu*) i- erá usioru a conchide, cá adeverat'a religiune este darulu gratiei. Noi i trageámu atentiunea, cá pagânií desí rateciáu in religiunea loru, totusi pentru lucrurile, cari loru li eráu sânte, aretáu adâncá reverintia, fiindu-cá eráu convinsi, cá salutea statului radiema pre religiune. Modelele de dreptate si moderatiune, ce se afla in istori'a loru, ne sierbiáu, cá se rusinámu pre aceli crestini, cari n'au curagiulu de a deprinde virtutea, dupa-ce insusi Ddieu ni-a invetiat'o. Nu potu spune cu cáta placere si cu ce folosu studiá pre Terentiu si câte imagini placute a vietiei omenesci i- treceáu pre dinaintea ochiloru, cându ceteá acestu scrietoriu. Aici observá principele moravurile si caracterele fia-càrei etàti si a fia-càrei patime, depinse de unu pictoru admirabilu. . . . Noi subtrageámu severu tote pasagiele, unde poetulu a scrisu cá m licentiosu, ne consternámu, cându vedeámu, cá unii scrietori de ai nostri au scrisu pucinu mai modestu, apoi condemnámu unu astu-feliu de modu de scriere necuvenintiosu si pericolosu buneloru moravuri. N'amu lasatu a esplicá si filosoff'a morala alui Aristotele, cátra carea adaugeámu si minunat'a invetiatura alui Socrate, invetiatura intru adeveru subluma in acelu tîmpu si carea pote sierbí spre ace'a, cá pre necredintiosu se-lu in-tórca la credintia, si pre celi mai temerari se-i aduca in confusiune. Noi indicámu totu odata, ce condemna filosoff'a crestina in acelia, ce adauge la ace'a, ce incuviintiéza, cu ce auctoritate si asecuréza dogmele cele adeverate si cumu se radica preste ace'a, asiá in câtu trebuie se o recunosca omulu; filo-

sof'ă, ori câtu de momentôsa se apara, a fostu totusi numai copilaria facia cu intieptiunea Evangeliului". (Din revist'a cit. m. susu).

Cum-că stralucitii educatori intru adeveru asiă au urmatu in predarea si tractarea clasiciloru pagâni, se pote convinge ori-cine din eruditele editiuni cunoscute sub numele: „*pentru Delfinulu*“, cu interpretări esacte si note pline de scienti'a clasica antica si pre langa ace'a si cu observatiuni folositorie asupr'a mituriloru, încātu stau in legatura cu adeverurile de credintia, cu traditiunea, cumu amu amentitu mai susu.

Nu remâne indoiéla, că metodulu deja espusu este celu adeveratu din ori-ce punctu de vedere, atātu didacticu, câtu si pedagogicu. Supralaudatii pedagogi geniali ai principiloru din cea mai glorioasa epoca a Franciei au aretatu in fapta, că desf nu iubescu fictiunile si fabulele, cumu diceă insusi Bossuet, totusi acele pentru form'a loru corecta si placuta se potu tractă cu multu succesu si profitu spiritualu chiar' si din punctulu de vedere alu educatiunei morale. Totulu depinde dela procederea corecta metodica a invetiatoriului crestiniu. Esagerările poetiloru si humanistiloru din epoc'a renascerei confirma asertiunea noastră. Nu clasicii pagâni suntu caus'a, că societatea este ici coló afectata de principie pagânesci, ci, in casulu celu mai reu, tractarea nemetodica si neprudenta a acelor'a. Noue ni se pare, că spiritulu vietiei sociali este datătoriu de tonu in lucrulu din cestiune. In scôla vâ domni spiritulu religiosu-moralu si tota instructiunea vâ fi crestinesca, ffa din ori ce obiectu, chiar' si din clasicii pagâni, deca societatea că si invetiatoriulu, vâ fi crestina si morala. De ace'a credemu, că si pastori sufetesci, preuti, episcopi, Sânti Parinti si Papi fâra scrupulu de conscientia au aprobatu studiulu clasiciloru pagâni in scôlele crestine. Departe se fia, că se nu recunoscemu, că scól'a este unu factoru puternicu pentru inaintarea culturai morale si că atare influintiéza asupr'a societătii. De ace'a spre incheiare repetmu, că in ce privesce influinti'a studiului clasicitătii pagâne asupr'a spiritului instructiunei crestine, totulu depinde dela procederea metodica corecta a invetiatoriului crestiniu, care de odata trebue se fia si educatoriu abilu si prudente.

A. Viciu.

Ritulu amestecării vinului cu apa in s. liturgia.

In tote cărtili liturgice orientali se afla prescisu, că vinulu la „inaintepunere“ (protasa, proscomedía) se se amestece cu pucina apa. Acést'a, dupa cum se pare din liturgiile nostre, se face intru amentierea faptei, că din cóst'a Mantuitoriului impunsu a esitu sânge si apa: „*unulu dintre ostasi cu suliti'a in cósta l'a impunsu, din careă indata a esitu sânge si apa*“.

Vinulu amestecat cu apa („cea-ce este in potiru“) in liturgiile orientaliloru (Siriaci, Copti) se numesce *mixtu* (amestecu). — Ritulu acest'a a esistatu totu de a un'a si in baserie'a apusana.

Preceptulu este basericescu, căci in S. Scriptura nu se face amentîre de acésta dispusetiune.

Din caus'a, că acestu ritu esiste de o potriua in ambele baserici, fara se fi datu ansa de disputa intre Greci si Latini, n'au lipsitu teologi, cari au sustienutu, că acésta datina provine din preceptu divinu. De ace'a notăm, că dupa parerea astadi comuna, originea acestui ritu trebue se o cercăm in fapt'a Mantuitoriului, carele chiar' si spre a dá esemplu de temperantia si trefda a mestecatu vinulu cu apa la cin'a cea mai de pre urma. Se scie că Judeiloru le erá iertatu, că in tempulu Pasceloru se stêmpere vinulu cu apa.

Din traditiunea S.-loru Parinti si din Conciliulu Florentinu si Tridentinú inca se vede apriatu, că Mantuitoriulu a consacratu vinulu amestecatu cu apa.

Unii Santi Parinti socotescu asiá necesaria amestecarea vinului cu apa, încátu fara acésta nu s'ar' poté face S. Sacrificiu. Asiá S. Ciprianu (epist. 63) invetia, că precum in S. Sacrificiu nu se pote oferí Domnului singura ap'a, asiá nice. vinulu singuru.

Conciliulu Florentinu in Decretulu si instructiunea data Armeniloru, demanda Armeniloru uniti „se amestece pucina apa in vinulu pentru Sacrificiu, căci, *dupa marturisirile S.loru Parinti, se crede, că insusi Mantuitoriulu Christosu a instituitu acestu sacramentu in vinu mestecatu cu apa*“.

Asiá si Conciliulu Tridentinu (Ses. 22 cap. 7): „S. Sinodu invetia, că baseric'a a demandatu preutiloru, se amestece apa in vinulu, ce voru se-lu oferésca in potiru, atátu pentrucă se crede că si Domnulu Christosu asiá a facutu“ . . .

In Conciliulu Trulanu au fostu condemnati Armenii, căci sacrifica numai vinu ne amestecatu cu apa.

S. Congregatiune de „Propaganda“ (in sess. din Jan. 1635) candu se tractá despre unirea Armeniloru din Poloni'a cu s. baserica catolica, a hotaritu, că nu se pote concede Armeniloru, cari vinu in sênulu basericei catolice, că se aduca sacrificiu numai cu vinu neamestecatu, fiindu-că „ritulu amestecării vinului cu apa este din traditiune apostolica“ . . . s. a.

Insemnatarea mistica a acestui ritu ni-o spune S. Ciprianu in epistol'a cătra Ceciliu: „Vedemu că prin apa se intipuesce popóru, ér' prin vinu se aréta sângele Domnului Christosu. Candu apoi se amesteca in potíru vinulu cu apa, se unesce Christosu cu popóru, si popóru Credintiosiloru se impreuna si copuléza cu acel'a, in care au crediutu“.

Alta insemnare mistica reésa din rogatiunea prescrisa in baseric'a apusana: „dà-ne nóue, că pin acestu misteriu a apei si a vinului se ne facemu partasi domnedieirei Aceluia, care a binevritu a se face partasiu umanității nóstre“ . Seau, de nu ne insielăm, *prin vinu se representa natur'a divina a Domnului Christosu, ér' prin apa natur'a omenésca*. Acésta o deducemu si de acoló, că Monofisitii oferíáu sacrificiu numai in vinu ne amestecatu, si de aci si Armenii, precum spune Niceforu (Histor. lib. 18, c. 53), aduceáu sacrificiu numai vinu curatu, că se arete, că in Christosu este numai una natura; am

conchisu dara, *ratione contrarii*, că vinulu se amesteca cu apa, că se intipuiamu in modu misticu doue nature in Domnulu Christosu: omenésca si divina, dupa invetiatur'a S.ei nostre biserice.

*

Pre lângă datin'a acést'a, comuna ambeloru biserici, mai esiste in cea orientala si usulu de a mestecá *apa fierbinte* in vinulu deja consacratu, candu inainte de cuminecare binecuenta ap'a incaldita, ce i-se aduce, dîcundu: „binecuentatã este caldur'a sântfloru tei“... apoi versându cãti-va picuri in s. potiru dîce: „Caldur'a credintiei plina de Spiritulu Sântu. Aminu“.

Unii teologi din biserica'a apuséna au combatutu aspru acésta datina inainte de Conciliulu Florentinu.- Eli se basáu mai vêrtosu pre auctoritatea S.lui Tom'a de Aquinu, care in a III-a p. op. quaest. 83-a Art. 6... dîce: „Nici de cumu nu trebuz se se amestece apa in vinulu consacratu, càci ar' urmã corumperea Sacramentului pentru una parte ôre care“.

Dar' SS. Parinti Basiliu si Chrisostomu, in ale càroru liturgie e prescrisu ritulu acest'a, se vede că nu s'au temutu de corumperea (stricarea) nici macaru partiala a sacramentului, prin câte-va picaturi de apa in vinu tare, cumu este mai alesu in oriente.

Grecii au fostu provocati in Conciliulu Florentinu, se-si dè sama despre acésta datina. Nu se scie ce au respunsu; dar' Sinodulu a remasu multiumitu cu esplicarile si deslucirile date de eppulu Doroteu.

Am amentitu mai susu, că unii teologi si scrietori liturgici apuseni de odinióra inculpáu pre Greci pentru acestu ritu. Esceptiune a facutu eruditulu Cardinalu Bona (Rerum liturgic. lib. 2. cap. 9. §. 4-a), care a aretatu, că ace'a datina a bisericeii orientali nu este de reprobata si că pentru ace'a biserica'a orientala nici unã data n'a fostu inculpatã.

Afirma unii scrietori, că „celu mai vechiu auctoriu intre Greci, care mai antãiu a facutu amentire de acestu ritu a fostu S. Germanu Constantinopolitanulu“ si de aci conchidu, că datin'a e multu mai recente decâtu se fî fostu in usu si la alti orientali.

Cumcã ritulu acest'a fî in usu si la alti orientali nunumai la Greci se póte dovedi cu argumente istorice.

Inca sub Justinu II (565—578) scrise Patriarchulu Isacu una invectiva asupr'a Armeniloru, din care se dovedesce contrariulu asertiunei, că la alti orientali n'a fostu cunoscutu ritulu din cestiune. Imperatulu Mauritiu (582—602) cuprinse Armeni'a si demandã, că primatele Moise se fia tramesu la Constantinopolu; dar' acest'a n'a voitu a se supune mandatului imperatescu dîcundu: „Departa se fia de mine a trece fluviulu Azatu, seau se mîncu coptu in coptoriu, seau se beu caldu (vinulu amestecatu cu apa calda). De unde se vede, că celu pucinu in secl. VI. a existatu in baserica'a greca ritulu cestionatu.

In acel'asi seclu a existatu ritulu amentitu si la Monofisiti, precumu apare

din marturisirea lui Ioanu eppulu Asiei, carele a traitu in secl. VI. Chroni-cariulu Dionisiu dice: „cà eli au fostu dedati a mestecà apa fierbinte in pa-harulu sângelui celui viu“.

La argumentulu adusu din cuvintele S.lui Germanu Constantinopolitanulu observàm, cà elu vorbesce de ritulu amestecàrii apei fierbinti in vinulu consecratu cà de una datina demultu in vigóre si esplîca insemnatatea mistica a aceleia „se aduce apa fierbinte („calidissima“), dîce Santulu Patriarchu, intr'unu vasu forte micu si din ace'a amesteca cele puse inainte pre sânt'a mésa . . . cá, precum din cóst'a viua domnedieésca au cursu amëndoué (sângele si ap'a) *pline de caldura, asiá si ap'a fierbinte amestecata pre templu comuniunei se indeplínésca absolutu tipulu misteriiului*“. Difî aceste lamuritu se vede, cà Sântulu a vorbitu de ritulu acest'a cà de una datena preesistenta, cu scopu de a-i dá esplicarea mistica.

Disputatorii contr'a acestui ritu basati pre marturisirea S.loru Evangelisti cà Mantuitoriulu morise, cându a fostu strapunsu, dîcu cà sângele si ap'a, ce a cursu din cóst'a Mantuitoriului n'a fostu caldu, si asiá noi prin amestecarea apei calde intipuiemu si supunemu ceva falsu.

Observàm, cà in baseric'a orientala a fostu universala si constanta credinti'a, cà ap'a si sângele, scurse din cóst'a Mantuitoriului, au fostu calde. Ritulu amentitu se baséza deci pre traditiune. Dar' si pre natur'a lucrului. Vedemu aievea, cà sângele victimeloru de curundu taiate este calduti inca si aboresce; S. Sacrificiu cruntatu se indeplínise nu cu multu ma inainte de a fi strapunsa cóst'a domnedieescei victime, ce se vede si de acolo, cà celi doi condamnati inca n'au fostu espiratu. Nu remane dar' indoiéla despre adeveretatea traditiunei, si cà ritulu nostru corespunde faptei.

Esplicarea insemnatâti mistice o aflàm la Simeonu Tesalonicanulu: „Dupa ace'a si apa calda tórna in potiru; ér' acést'a o face marturisindu cumcà *si mortu fiindu corpulu Domnului*, despartîndu-se de domnedieesculu seu sufletu, *érasu facutoriu de viétia a remasu, nedespartîndu-se domnedieirea de densulu (corpu) si inca si tote lucràrile spiritului nedespartîndu-se*. De vreme ce ap'a calda aréta, cà prin caldura dà semnu de viétia, se pune atunci in tîmpulu comuniunei, pentrucà buzele atingundu-se de potiru si cuminecându-se cu sângele se socotimu, cà bemu cá din cóst'a cea facutória de viétia; fiindu-cà *domnedieirea nu s'a despartîtu, pre carea o intipuesce tornarea caldurei*, cà scrie: „focu este Domnedieulu nostru“.

„Ér' suntu càtra aceste si alte cuvinte a mai inalti barbati, continua Sim. de Tesal., si minunate suntu acele, ci nóue ne ajunge acésta esplicare. Càci precum potemu precepe din cuvintele cele díse, cându se tórna ap'a calda, acést'a este intentiunea basericeii, cà dice: caldur'a Spiritului Sântu“.

Renumitululu auctoriu si sustiene esplicarea s'a, provocându-se la faptulu, cà si in liturgi'a presântiteloru se tórna apa calda in s. potiru. Elu dice:

„Că si acé'a aré'ta mai luminatu (cele dîse), că se tórna apa calda in cele mai inainte sântite. Că de ar' fi fostu alt'a intentiunea basericeî, n'ar' fi trebuitu a se torná in potiriu ap'a calda la liturgi'a cea deplinita“.

A. Vlciu.

Primatulul S. Petru celebratu de catra baseric'a orientala.

(Continuare din Nr. 12 si fine).

„Tu esci Petru, si pre pié'tr'a acésta voiu zidi baseric'a mea“ (Math. XVI, 18).

Cu serbatórea solemnă a S. Petru din 29 Juniu are legatura o alta serbatoare corala „a inchinatiunei onoratului lantiu alu S. Petru asiediata pre 16. Ianuariu st. v.

Se vedemu dara si aci, óre intarescu-se marturisirile mai susu reproducuse? că adeca óre datu-s'a Primatulul S. Petru de cătra Christosu? si óre acela estinde-se preste tota baseric'a?

In officiuul sacru din cestiune, S. Petru se numesce „Antáiu — si mai antáiu pre scaunu siediatiu de cătu toti Apostoli“¹⁾ — se lauda că:

„Celu alesu cu adeveratu a fi mai antáiu de cătu toti Apostoli si invecií“²⁾. Cu cantári se cununéza că:

„Unu mai mare alu Apostoliloru, — că unu temeiu neclatitu alu dogmeloru si alu credintiei“³⁾.

In cantárilor sacre ale acestei dile „Marele Petru“ domnedieesculu inveciacelu alu adeverului se preainnaltia că:

„Celu mai mare si mai antáiu de cătu Apostoli“ — că „Aperatoriul alu credintiei“, — „descuiatoriul alu imperatiei ceriuriloru“, — că „pé'tr'a credintiei“ — care „totu impreunandu-se cu lumin'a cea preacurata (Christosu) cu domnedieescile ei impartasiri a dou'a lumina s'a aretatu“⁴⁾.

In acestu officiu reproduce s. baserica acele cuvinte ale Mantuitoriului că: „Nu trupulu si sangele, ci Tatalu ti-a insuflatu tie Petre, Domnedieu a numi pre Christosu Pentru acé'st'a si fericitu pre tine insuti ma'nainte te-a marturisitu, si dupa mutarea numelui, te-a chiamatu Petru, că pre o pé'tra tare si temeiu alu basericeî“⁵⁾.

Adeverulu acest'a despre primatulul de guvernare in tóta baseric'a datu S. Petru, se adeveresce si cu marturisiri descoperite in alte officie si rogatiuni sacre de preste anulu basericescu.

Din cele multe imprasciate in oficiale sacre, fia aci numai aceste urmatorie: Joi in Sept. II a S. Pareseme S. Petru se numesce „pé'tr'a credintiei si

1) Tropariulu dilei, Od'a I, 16 Jan.

2) Trop. 1. Od'a I.

3) Trop. 1 Od'a III, Sed. Odei III, Od'a IV.

4) Condacu, Mar. Stich. Ins., Tr. 7. Od'a IX, Mar. Stichovnei, Od'a III.

5) Luminat. cfr. Stichovn'a I.

temeli'a¹⁾. In oficiulu Orei III in Vinerea mare se numesce „pretenulu si celu mai deaprópe alu Domnului“²⁾

La manecare in Vinerea mare, s. baserica asia face se vorbésca Chrsu: „Disu-a Christosu Invetiaceiloru scuturati acumu dela lumin'a ochiloru somnulu, mai vèrtosu tu Simone: cà celui mai tare este ispi'ta mai mare“³⁾

In cantarea Luminatori'a XI, baseric'a marturisesce cà „Domnulu pre S. Petru l'a pusu mai mare Pastoriu preste oile sale“, — si „spre resplatirea iubirei i-a incredintiatu pasiunea oiloru sale, adeca portarea de grige a le pasce pre ele“⁴⁾.

In rogatiunea prescrisa la conferirea S. Maslu dupa Evangeli'a 6-a, si in rogatiunea de iertatiune la totu blastemulu, reimprospetandu-se cuvintele Domnului „Tu esci Petru . . . si „iti voiu dá cheile imparatiei“ Petru se numesce „verhovnicu“ (coripheu, verfu-fundamentu) pre care Christosu a ziditu baseric'a s'a⁵⁾.

In oficiulu S. Marcu (Aprilie 25) domnedieesculu Petru se numesce: „Mai marele cetei Invetiaceiloru“⁶⁾.

Pre cându S. Petru unele atari prerogative primatiale se atribuescu: s. baserica nu lasa netrecuta neci reamintírea causei, pentru carea acelu S. Apostolu din partea Mantuitoriului preste toti ceialalti Apostoli s'a destinsu cu ace'a putere si demnitate de guvernare.

Spre completarea marturisiriloru mai susu commemorate, se consideramu si causele distinctiunei S. Petru.

S. baserica reamintindu cuvintele Mantuitoriului despre constituirea S. Petru de primatie preste intréga baseric'a, marturisesce asia: „Pétr'a credintiei dupa demnitate cu adeveratu s'a aretatu si s'a numitu: — Petru — pentru-cà din ceriu a luat delu Tatalu domnedieesc'a descoperire a intruparei cuventului cu tóta indrasné'l a strigandu cátra Facutoriulu, cà a lui Domnedieu F'iu te cunoscú“⁷⁾.

„Turm'a s'a cea iubita tie a incredintiatu Christosu — canta s. baserica: — pentru-cà mai antáiu te-ai pusu Petre marturisoriu iubirei cei spre Christosu Cuventulu celu ce scie tóte cá unu Domnedieu“⁸⁾.

„Pentru ace'a se fericesce S. Petru cá celu ce a luat descoperire de susu, si a legá si deslegá gresielele, pentru-cà densulu cá celu mai alesu între Apostoli luminatu a strigatu: „Tu esci Christosu Fiulu lui Domnedieu celui viu“⁹⁾.

S. Petru s'a incredintiatu a pasce oile si alegerea Dlui, cà elu: a dísu

1) Od'a IX.

2) Trop.

3) Tr. 1, Od'a VIII. Tripesnetii.

4) Stich. Inviar. XI.

5) Cfr. Trop. 2 Od'a VI, Icosu Aprilie 25 in oficiulu S. Marcu.

6) Od'a VII, Tr. 2, cfr. Mar. Lumin. in Off. S. Andreiu din 25 Nov.

7) Sed. 1. Trop. 3. Od'a I, Trop. 1. Od'a V. Juniu 29, Luminat. Jan. 16.

8) Tr. 4 Od'a VII, 29 Jun.

9) Laud. 1. 26 Jun.

cătra cunoscătorulu tainelor: „Dómne tu tóte le cunosci, tu scii că te iubescu“ ¹⁾
„spre respălătirea iubirei i-a incredintiatu antáiu cărmele basericej sale“ ²⁾).

Se se considere acuma aceste marturisiri lamurite, aceste sacramente ale observatiunilor sacerdotale, si in aintea fia-carui nepreocupatu-va stralucí adevérule invetiaturei professate de cătra baseric'a nóstra orientala catolica, că insusi Domnulu nostru Isusu Christosu a impartasitu S. Petru Primatulu de jurisdictiune, potere de guvernare preste tota baseric'a.

Se ne arete ori si cine, caruia dintre ceialalti doispredece Invetiacei si Apostoli ai Domnului se atribue de cătra s. baserica atari numiri si prerogative de potere, cá si cele ce am vediatu, că le ascrie S. Petru?

Neci unuia dintrensii, căci desf preainaltia pre unii seau altii dintre acei S. Apostoli pentru virtutile si sanctitate spirituala, pentru ostenelele puse intru intemeierea basericej, dar' potestate jurisdictionala de guvernare a întregei baserice nu li-se atribue. Caus'a e invederata. Pentru-că nu altuia, ci senguru S. Petru a dfsu Mantuitorulu „Tu esti Petru, si pre pétr'a acés'á voiu zidi baseric'a mea“, nu altuia, ci S. Petru i-a datu cheile imperatiei ceriurilor, dandu-i in modu speciale si potere a legá si deslegá.

S. baserica numai S. Petru atribue acele numiri preamarite, pentru-că dupa domnedieesc'a dovédire dintru inceputu si totu de a un'a pre acel'a l'a sciutu si l'a recunoscutu de Capu supremu alu Apostoliloru si alu basericej, de temeiu neclatitu alu dogmeloru, alu credintiei si alu adevérulej pre care e zidita baseric'a.

Lasandu pentru ocaseiunea mai de aprópe a aretá érasí din cărțile nóstre liturgice, continuatatea acestei poteri primatiale in urmatorii S. Petru in scaunulu episcopescu din Rom'a, spre venerarea acelui S. Apostolu vomu incheiá eschiamandu cu s. baserica că „ce limba omenésc'a pote se-lu mărăsc'a dupa demnitare pre marítulu si marele Invetiacelu alu Domnului, ore ce minte lu va laudá pre cela-ce domnedieesculu Cuventu precumu se cuvine l'a fericítu? ³⁾ carele este: „Gur'a Apostoliloru si a Invetiaceiloru, temeínu basericej, stelpulu credintiei, fundamentulu marturisirei, venatoriu a totu paméntulu, cure genulu nostru din adenculu insielatiuniloru la ceriu l'a adusu, capulu unei si aceleiasi familie, si prefectulu lumei întregei“ ⁴⁾).

Zabraníu la 12 Juníu 1885.

J. Borosiu.

Sacramentulu s. botezu in specie.

In numerulu 7, 8 si 9 alu foiei basericesci am tractatu despre s. s. sacramente preste totu. Aci se vá tractá despre santulu sacramentu alu botezului in specie.

¹⁾ Mar. Stichir. Ins. 29 Juníu.

²⁾ Tr. 2, Od'a IV.

³⁾ Icosu Jan. 16.

⁴⁾ S. Chrys. Hom. in parab. de talentis, Hom. 6. in Act. Ap. cfr. Nilles »Calendarium manuale T. I. pag. 193.

1. Botezulu.

Sântulu sacramentu alu botezului este celu de antâiu si celu mai de lipsa dintre tote s. s. sacramente. In acestu s. sacramentu omulu se curatia, prin apa si cuventulu lui Ddieu, de pecatulu originalu si de tote pecatele, pre cari le a facutu inainte de botezu, si se renasce ore-cum cá o a dou'a creatura in Christosu spre viéti'a eterna si se sântiesce.

Se vedemu cari suntu recerintiele la acestu s. sacramentu!

Ce este botezulu? (Cetesce tu N!).

Care este semnulu esternu seau vediutu? Ap'a si cuventulu lui Ddieu.

Carea este grati'a interna?

Iertarea pecatului originalu si a totoruru pecateloru comise înainte de botezu, si renascerea (spirituala) in Christosu.

Ce se intempla cu sufletulu omului botezatu?

Sufletulu omului botezatu se inderépta si se sântiesce.

Cându a introdusu D.nulu nostru Is. Christosu s. sacramentu alu botezului?

Atunci candu inainte de inaltiarea sa la Ceriu, a dîsu catra s. s. apostoli: „*Mergeti si invetiati tote poporale, botezandu-i in numele Tatalu si a Fiului si a Spiritului Sântu*“.

Cine este ministrulu acestui s. sacramentu?

Episcopii, preotii si in casu de lipsa fia-ce omu.

Cine este subjectulu si primitoriulu acestui s. sacramentu?

Omulu, adeca omulu care inca nu a fostu botezatu.

a) *Semnulu vediutu, adeca: materi'a este:*

Ap'a si formul'a seau cuventulu lui Ddieu. Ap'a trebuie se fia naturale adeca apa de fontâna, de rîu etc., si nici de cum apa maiestrita precum ap'a storsa din rose (trandafiri) si altele asemenea.

Preotulu trebuie se tórne ap'a acést'a asiá încâtu se ude totu corpulu acelui, ce se botéza. Acum inse tórna de comunu ap'a numai pre capu. Dara acést'a nu este de lipsa. In casulu estremu pote torná ap'a si pre alte pârti ale corpului seau numai se-lu stropésca. Dara atâtu la tornare, câtu si la stopire ministrulu trebuie se observe, cá pre tempulu candu tórna ap'a seau stropesce, se pronuncie acuratu cuventele: „*botéza-se sierbulu lui Ddieu N. in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului Sântu*“. E de observatu, cá nici nu trebuie se tórne seau se stropésca mai antâiu cu apa si apoi se rostésca formul'a seau cuventulu lui Ddieu; nici se rostésca mai antâiu formul'a si apoi se tórne seau se stropésca pre celu ce se botéza.

Mai incolo este de lipsa, cá acelu ce botéza, se aiba intentiunea de a face ace'a, ce face baseric'a, adeca de a botezá dupa cum a preserisu Mantuitorinulu nostru Isusu Christosu.

Ap'a cu carea botéza preotii in dîu'a de astâdi, este apa sântita. De ace'a trebuie santfta. Candu se sântiesce?

Ce cugetati, validu ar fi botezulu atunci, candu ar díce ministrulu: „bo-

téza-se sierbulu lui Ddieu in numele Preasântei Treime? Pentru-ce nu? ori cându ar dîce: botéza-se etc. in numele lui Christosu? Pentru-ce nu? Pentru-câ form'a acést'a ar fi in contr'a mandatului si dispuşetiunei Domnului nostru Isusu Christosu. Validu ar fi botezulu atunci, candu cineva ar botezá, din eróre, cu vinu? Nu! Pentru-ce nu? Pentru-ce a demandatu Isusu se se boteze cu apa? Isusu Christosu a demandatu se se boteze cu apa, pentru-câ:

1. Ap'a are natur'a de curatiesce corpulu,
2. Cá scalda -lu intaresce,
3. Cá beutura astêmpara setea,
4. Curatiesce sângele si
5. Focul -lu stînge.

Domnulu nostru Isusu Christosu prin aplicarea apei a voitu se ni arete că:

1. Sufletulu omului botezatu se sântiesce prin grati'a lui Ddieu,
2. Prin ea se intaresce,
3. Că prin sântulu botezu ni se astempara setea dupa dreptate si că
4. Sufletulu ni se curatiesce de poftele cele rele si de pecate si că stînge foculu iadului, adeca ni se ierta pedéps'a cea eterna.

Care este semnulu esternu seau vediutu la s. botezu? Numai ap'a singura? Numai cuvêntulu lui Ddieu singuru? Ambele! Care parte a corpului se uda de regula? Numai prin udare se botéza? Cum inca? In timpurile cele vechi se botezá si prin cufundare in apa. Cum trebuie se fia ap'a cu care botéza astâdi preotii? Este ace'a, apa naturale? Dar ce se a intemplat cu ea? Validu ar fi botezulu, candu ministrulu se ar' abate dela formul'a prescrisa de Domnulu nostru Isusu Christosu? Ce efectu are ap'a asupr'a corpului nostru? Ce efectu are botezulu asupr'a sufletului nostru?

b). *Darulu seau grati'a supra-naturala.*

Ce daru primesce omulu dela Ddieu prin santulu sacramentu alu botezului? Omulu primesce etc. *darulu justificarei* seau indreptarei si a *santîrei*, prin cari:

1. Se curatiesce de pecatulu originalu, ér' cei adulti si de pecatele personali facute inainte de a-se botezá.
2. Se face Fiulu lui Ddie si erede alu vietiei eterne.
3. Se unesce cu Christosu, pentru-câ se face membru alu basericeii lui.
4. Se renasce sufletesce si i se imprima unu semnu nestersu, de ace'a nu se repetiesce.

5. Se face aptu de a primí pre celea alalte s. s. sacramente in modu validu; de ace'a se numesce usi'a prin carea se potu primí celea alalte.

(Se se repetiesca si imprime prin intrebari!)

c) *Introducerea prin Domnulu nostru Isusu Christosu.*

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu inainte de inaltiarea sa la Ceriu a demandatu apostoliloru sei: „*mergându invetiati tote poporale botezandu-i in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului Santu*“.

Acést'a se intempla totu asiá pâna in dîu'a de astâdi.

d) *Ministrulu botezului.*

Ministrii acestui s. sacramentu de ordine suntu episcopii si preotii fiacare numai in dieces'a si parochi'a concrediuta. In casu de lipsa este iertatu se boteze ori si cine inca si femeia. Acest'a se numesce botezu din necesitate. Validu este botezulu din necesitate? Botezulu din necesitate este validu, deca acel'a, carele botéza face ace'a, ce a demandatu Christosu si are intentiunea ace'a-si.

La botezulu perfacutu in necesitatea estrema, se pote nasce indoial'a, că ore ministrulu respectivu implinit'a totu prescristulu dupa cum a demandatu Domnulu nostru Isusu Christosu ori nu? In atare casu celu botezatu, remanându in viétia se mai pote botezá odata, dar' numai sub conditiune, inferindu-se in formula cuventele: deca nu a fostu botezatu validu, asia-dara: „botéza-se sierbulu lui Ddieu N., deca nu a fostu botezatu validu, in numele Tatalui si alu Fiului si alu Spiritului Santu“.

Amu auditu mai inainte, că acel'a, care se botéza se face membru a-lu basericei si se unesce cu Christosu. Intémpla-se acést'a acum si cu unu baietu, carele se a botezatu d. e. de catra unu preotu ereticu? Asia este, pentru-că Christosu a introdusu numai unu botezu si acest'a are numai totu acel'a-si efectu. Ceremoniile, ce e dreptu divergéza, dar' acestea nu se tienu de esentia. Unu atare botezatu incéta a fi membrulu basericei lui Christosu si se desunesce de Cristosu numai atunci, candu ar' lapadá sacramentulu confirmatiunei, pentru-că prin acést'a ar aratá, că nu voiesce se traiésca dupa invetiatur'a basericei dreptu-credintiose, ci dupa a sectei loru. Pentru ace'a deca unu atare botezatu venindu la cunoscentia si voindu se fia crestinu catolicu, atunci se reintorce numai la credinti'a, in carea a fostu botezatu, dar' nu se rebotéza, pentru-că botezulu este validu, si se reintorce numai in sinulu basericei confirmandu-se.

Cum asiá? Ce se intielege sub botezulu ereticu? Ce sub celu din necesitate? Ambele suntu valide? Inse candu? Pentru-ce? Câte botezuri a introdusu Domnulu nostru Isusu Christosu? Dor' altu botezu este atunci, candu este impreunatu cu alte ceremonie? Tínu-se ceremoniele de esenti'a botezului? De ace'a la botezulu din necesitate ceremoniale se lasa afara. Pentru-ce se botéza pruncii? Pentru-că este neincungiuratu de lipsa spre mantuirea sufletului! Tocma pentru ace'a are dreptulu si puterea fiacare de a botezá in necesitate fia Judeu ori pagânu, ma chiaru si celu mai mare peccatosu. Si totu pentru ace'a a prescristu Isusu ap'a naturale, pentru-că acést'a se afla pretotindenea cu usiurate.

(Va urmá).

Fiendu Redactorulu acestei foi impiedecatu prin morbu, numerulu presente s'a întâr diatu cu câteva dile.